

УДК 025:016:37](477)

Самчук Лариса Іванівна

завідувач відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності

Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-001-7214-1898

inform_bibl@i.ua

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ ОСВІТЯН

Анотація. У статті охарактеризовано змістове наповнення галузевих бібліографічних посібників, представлених на порталі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в рубриках «Актуальні проблеми освіти та науки: огляд ЗМІ», «На допомогу науково-педагогічним працівникам», «Для вчителів-предметників, класних керівників та вихователів», «До проведення першого уроку в загальноосвітніх навчальних закладах України». Проаналізовано статистику переглядів бібліографічних рубрик дистантними користувачами за період з 2012 по 2016 рр. Окреслено переваги створення електронних бібліографічних посібників. Зроблено висновок, що бібліографічні посібники є важливим джерелом у системі довідково-бібліографічного обслуговування освітян. Окреслено перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Ключові слова: бібліографічні списки; бібліографічні огляди; інформаційні потреби; портал Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського; електронні бібліографічні посібники; актуальні проблеми освіти й науки.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Останнє десятиліття в історії України позначено глибокими перетвореннями в усіх сферах суспільно-політичного й економічного життя. Демократизація суспільства, перехід до ринкових економічних відносин, широка інформатизація на основі впровадження новітніх електронних технологій поставили перед бібліотеками важливу проблему вибору шляхів їх адаптації до сучасних вимог, зокрема становлення їх як інформаційних установ, що формують інформаційні ресурси і створюють для користувачів комфортний доступ до них. Зокрема це електронні бібліографічні ресурси (електронні каталоги, бази даних, електронні бібліографічні посібники).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практичні і теоретичні питання розвитку бібліографічних посібників порушувалися у працях вітчизняних і зарубіжних учених. У науковому доробку Ю. А. Остапчук проаналізовано сучасний стан, ефективність використання та перспективи розвитку довідково-бібліографічного фонду, зокрема фонду бібліографічних видань у бібліотеках вищих навчальних закладів [1]. У праці Є. О. Валуєвої розглянуто видовий склад, побудову та функціонування бібліографічної продукції [2]. Ролі бібліографічних показників у забезпеченні інформаційних потреб користувачів присвячено роботи Т. М. Опрі [3], В. В. Хівренко [4]. О. В. Теплицька окреслює цілі, суб'єкти, об'єкти, функції, формати бібліографічних ресурсів та шляхи їх удосконалення [5]. У дослідженнях Т. В. Добко висвітлено основні історичні періоди, тенденції видання науковими бібліотеками України бібліографічних показників і сучасний стан розвитку бібліографічних ресурсів [6].

Шляхи автоматизації підготовки та поширення бібліографічних видань визначено в роботах Л. Ф. Трачук, Н. І. Тарасової, О. В. Пекур, Н. А. Стельмах, Н. Е. Кунанець та

ін. Зокрема, Л. Ф. Трачук розглянуто теоретичні питання класифікації електронної бібліографічної продукції, виявлено та охарактеризовано види електронних бібліографічних посібників, створених в бібліотеках України [7]. Н. І. Тарасова, О. В. Пекур [8], Н. А. Стельмах [9] акцентували увагу на ролі електронної бази даних у складанні науково-допоміжних покажчиків. У дослідженні Н. Е. Кунанець розкрито особливості поєднання декількох інформаційних технологій у створенні електронного бібліографічного видання [10].

Наукові розвідки Л. О. Пономаренко присвячено бібліографічним ресурсам педагогічної тематики. Зокрема, науковцем розглянуто науково-теоретичні засади та практика створення бібліографічних покажчиків Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) [11], проаналізовано змістові і жанрові особливості електронних бібліографічних ресурсів, доступ до яких надається віддаленим користувачам через веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [12], досліджено систему бібліографічних ресурсів освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України (МОН України) та Національної академії педагогічних наук України (НАПН України) [13].

Мета статті – охарактеризувати змістове наповнення галузевих бібліографічних посібників (списків, оглядів, повідомлень тощо), представлених на порталі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Одним із пріоритетних напрямів діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як наукової установи загальнодержавного рівня та спеціальної академічної книгозбірні є науково-інформаційне забезпечення розвитку наук про освіту, педагогіки, психології та освітньої практики. Відповідно до цього у бібліотеці формується система вторинних документів, важливою складовою яких є бібліографічні посібники різних типів і видів. Протягом 17 років підготовлено й видано понад 100 ґрунтовних науково-допоміжних і рекомендаційних покажчиків, які користуються активним попитом у фахівців і науковців освітянської галузі. Зокрема, це «Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми розвитку, інтеграція до європейського освітнього простору (вип. 1–3, 2008–2015), «Дошкільна освіта як складова системи безперервної освіти України (вип. 1, 2, 2009, 2016), «Сучасні технології в освіті» (ч. 1, 2, 2005, 2015), «Розвиток професійної орієнтації в Україні» (2009), «Профільне навчання в старшій школі: шляхи розвитку» (вип. 2, 2010) та ін.

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського започаткувала серії біобібліографічних покажчиків, зокрема «Видатні педагоги світу», які розкривають життя і діяльність видатних педагогів, «Академіки НАПН України» та «Ювіляри НАПН України» – популяризують наукові праці і школи відомих учених педагогічної науки України, та серію «Майстри бібліотечної справи України», у якій розкривається творчий шлях і здобутки вітчизняних бібліотекознавців. Бібліографічну продукцію бібліотеки презентовано на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й представлено у науково-педагогічній електронній бібліотеці, доступ до якої здійснюється на єдиній платформі САБ ІРБІС64.

Предметом нашого розгляду є бібліографічні посібники (списки, огляди, окремі бібліографічні повідомлення тощо), які виконують важливу роль в науково-інформаційному забезпеченні наук про освіту, педагогіки, психології та освітньої практики. Їх систематизовано за рубриками «Актуальні проблеми освіти та науки:

огляд ЗМІ», «На допомогу науково-педагогічним працівникам», «Для вчителів-предметників, класних керівників та вихователів», «До проведення першого уроку в загальноосвітніх навчальних закладах України».

Рубрика «Актуальні проблеми освіти та науки: огляд ЗМІ» (<http://dnrb.gov.ua/ua/актуальні-проблеми-освіти-та-науки-ог/>) містить бібліографічні огляди, що розкривають сьогоденні виклики освіти й науки, зокрема проблеми збалансування управління у вищих навчальних закладах та грантової підтримки діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, проблеми інклюзивної освіти, про співпрацю МОН України з розробниками бібліографічної та реферативної бази даних SCOPUS, про нові стандарти вищої освіти, плагіату в українській науці, розвиток академічної доброчесності в Україні тощо.

З метою інформаційно-бібліографічного супроводу наукових досліджень започатковано рубрику «На допомогу науково-педагогічним працівникам» (<http://dnrb.gov.ua/ua/бібліографічні-ресурси/бібліографічні-посібники-з-актуальн/на-допомогу-науково-педагогічним-пра/>). Загалом підготовлено 58 бібліографічних посібників. Розглянемо деякі з них. У бібліографічному огляді «Інклюзивна освіта в Україні» уміщена інформація про документи, у яких висвітлюються питання щодо концептуальних засад інклюзивної освіти та її впровадження на теренах України, а також питання корекційно-розвивальної роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби. До бібліографічного списку «Наративний підхід до навчання і виховання», мета якого – сприяти поглибленню наукових досліджень у цій сфері, узагальненню передового педагогічного досвіду та практичному втіленню принципів наративного навчання та виховання дітей у сучасних навчальних закладах України, увійшли бібліографічні описи авторефератів дисертацій, монографій, збірників наукових праць, публікацій у періодичних і продовжуваних виданнях та Інтернет-ресурсів за означеною тематикою. У списку «Філософсько-освітня діяльність у контексті міждисциплінарності (інтердисциплінарності)» згруповано бібліографічні описи документів, у яких представлено досвід реалізації методичного, освітнього та виховного потенціалу міждисциплінарного підходу, який реалізовується на базі вищих навчальних закладів, запропоновано форми міждисциплінарного компонента, що сприяють формуванню необхідних компетенцій у студентів і забезпечують перехід до компетентнісної освітньої парадигми. З метою вивчення і популяризації спадщини Великого Кобзаря, зокрема його педагогічних поглядів і просвітницької діяльності, підготовлено ґрунтовний рекомендаційний бібліографічний список «Педагогічні погляди Т. Г. Шевченка у контексті розвитку освіти», який складається з п'яти розділів та налічує 163 позиції. 252 бібліографічні записи увійшли до каталогу виставки «Вітчизняний та зарубіжний досвід роботи з обдарованими дітьми», підготовлений до Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дослідницький компонент у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та позашкільних закладів освіти: ретроспектива і перспектива» (2012), організованої Інститутом обдарованої дитини НАПН України. Мета роботи – сприяти практичному втіленню принципів навчання та виховання обдарованих дітей в Україні, поглибленню наукових досліджень у цій сфері, узагальненню передового педагогічного досвіду й упровадженню його в практику сучасних навчальних закладів. Каталог також опубліковано в збірнику матеріалів конференції.

Соціокультурні умови, економічна ситуація, що склалася в Україні на початку ХХІ ст., актуалізують якісну трансформацію існуючої парадигми освіти, її орієнтацію на розвиток творчо активної особистості, здатної швидко адаптуватися до мінливих умов життя. Одним з можливих способів пошуку шляхів підвищення ефективності навчання є вивчення основних тенденцій розвитку освіти в передових країнах світу та

європейського співтовариства. Матеріали, які увійшли до циклів бібліографічних списків «Освіта зарубіжних країн» і «Реформування освіти: зарубіжний досвід», висвітлюють питання формування реальної, а не формальної системи безперервної освіти, поширення інформатизації та комп'ютеризації процесів навчання, впровадження напрямів STEM-освіти в навчальних закладах Німеччини, Японії, Польщі, Швеції, Туреччини, країн Балтії та ін. Протягом 2011–2016 рр. оприлюднено 37 списків.

З метою науково-інформаційного забезпечення інноваційного розвитку освітньої практики у 2007 р. започатковано рубрику «Для вчителів-предметників, класних керівників та вихователів» (<http://dnpb.gov.ua/ua/бібліографічні-ресурси/бібліографічні-посібники-з-актуальн/для-вчителів-предметників-класних-ке/>). Представлено широкий спектр бібліографічних посібників, які допоможуть педагогічним працівникам проектувати та втілювати нові освітні програми, систематично самовдосконалюватися, постійно актуалізувати свої знання, оновлювати форми, методи та засоби роботи. Зокрема це: «Сучасний урок: традиційні та інноваційні підходи», «Профорієнтаційна діяльність: теоретичні та практичні аспекти», «Бар'єр як феномен педагогічного процесу», «Булінг – психолого-педагогічна й соціальна проблема сьогодення», «STEM-освіта в Україні: на шляху до світового інноваційного тренду» тощо.

Слід виокремити бібліографічні посібники, які ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського готує на виконання національних, державних програм і концепцій, указів Президента України. Для прикладу, на виконання указу Президента України «Про Всеукраїнський тиждень права» від 8 грудня 2008 р. № 1149 та враховуючи важливе значення правової освіти в подальшій розбудові України як правової держави, вихованні у громадян поваги до закону і прав людини, до Всеукраїнського уроку в навчальних закладах «Права людини», який проходить щороку в межах Всеукраїнського тижня права започатковано цикл рекомендаційних бібліографічних списків «Права дитини – найвища цінність». До Року англійської мови в Україні, оголошеного указом Президента України від 16 листопада 2015 р. № 641, з метою сприяння її вивченню для розширення доступу громадян до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, які відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського підготовлено цикл бібліографічних списків «2016 – Рік англійської мови в Україні».

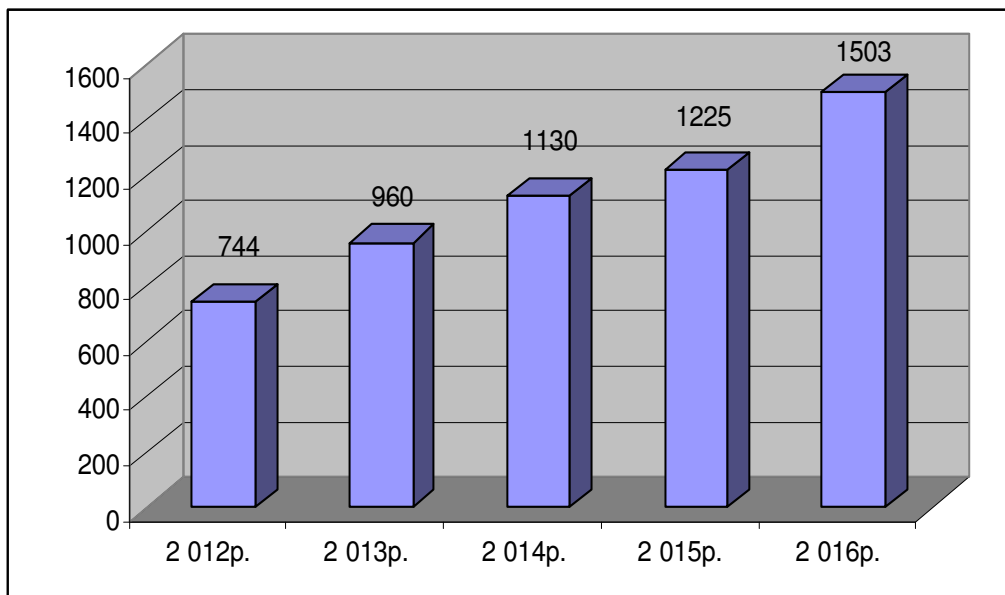
Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов'язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо. На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 р. № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» започатковано цикл бібліографічних посібників «Виховуємо громадянина – патріота України».

Про нові надходження до фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського інформують освітянську спільноту окремі бібліографічні повідомлення. Зокрема, це презентація наступних книжок: О. Губенка «Як виховати генія, або інвестиція у вашу дитину» (2012) – одна з перших у вітчизняній педагогіці і психології спроб дати всебічну методику розвитку інтелектуальної обдарованості дитини, яка викладена в доступній науково-популярній формі, навчально-методичний посібник М. Палтишева

«Гармонія уроку» (2011), який присвячено науково-методичним відкриттям автора – поетапна система навчання, поняття «педагогічна гармонія», «навчитель», уроки фізики, на яких використовуються класична музика, поезія, репродукції картин живопису, науково-методичний посібник Г. Сазоненко і В. Приступи «Компетентність у системі неперервної освіти: акмеологічна модель» (2013), у якому поняття компетентності розглянуто в контексті акмеології, досліджено його історичні витoki й місце в системі неперервної освіти, проаналізовано архітектуру компетенцій у структурі життєвої компетентності, висвітлено теоретико-методичні засади їх становлення та розвитку.

Рубрику «До проведення першого уроку в загальноосвітніх навчальних закладах України» (<http://dnrb.gov.ua/ua/бібліографічні-ресурси/бібліографічні-посібники-з-актуальн/до-проведення-першого-уроку-в-навчаль/>) представлено бібліографічними посібниками, які готуються згідно з рекомендаціями Міністерства освіти і науки України: «Книга – це джерело освіти, знання і якщо збагачення, то збагачення культурного і душевного» (2007 р.), «Державний прапор України – святиня нашого народу» (2008), «Свято національної єдності і культурного відродження (до 1020-річчя хрещення Київської Русі-України)» (2008), «Незалежна Україна – спільний дім для всіх її громадян» (2009) «Україна – наш спільний дім» (2011), «Тарас Шевченко – гордість українського народу» (2013), «Україна – єдина країна» (2014), «Національно-патріотичне виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах» (2015), «Від проголошення незалежності до нової України» (2016), «Європа – цивілізаційний вибір України» (2017).

Важливим показником ефективного використання бібліографічних посібників є статистика кількості їх переглядів дистантними користувачами ДНІБ України ім. В. О. Сухомлинського (діаграма).

Діаграма. Статистика переглядів бібліографічних рубрик порталу ДНІБ України ім. В. О. Сухомлинського за 2012–2016 рр.

Проаналізувавши частоту звернень, можемо констатувати зростання інтересу до бібліографічних посібників. Протягом п'яти років (з 2012 по 2016 р.) число відвідувань зросло з 744 до 1503. Цьому сприяє постійне оновлення інформації, відкриття нових рубрик, формування бібліографічних посібників шляхом приєднання гіперпосилань на повнотекстові документи.

Можемо спрогнозувати, що використання бібліографічних посібників продовжуватиме зростати.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бібліографічна діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на сьогодні орієнтована на безперервне поліпшення бібліографічних процесів, упровадження нових форм і методів роботи за допомогою сучасних інформаційних технологій. Отже, створення традиційних і електронних бібліографічних посібників розглядається як перспективний напрям розкриття бібліотечних фондів з метою накопичення інформаційних ресурсів наукового й освітнього характеру і надання більш широкого доступу до них користувачів.

Підсумовуючи зазначене, доцільно акцентувати увагу на основних перевагах створення електронних бібліографічних посібників: можливість використання публікацій кількома користувачами одночасно, безоплатно скопіювати чи переслати видання, економія матеріальних ресурсів.

Перспективою подальших досліджень є здійснення статистичного моніторингу кількості переглядів дистантними користувачами електронних бібліографічних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з виявленням найзатребуваніших рубрик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ю. Остапчук, "Особливості сучасного довідково-бібліографічного фонду бібліотеки вищого навчального закладу", *Вісник Книжкової палати*, № 6, с. 9–14, 2011.
- [2] Є. О. Валуєва, "Бібліографічні видання як засіб підвищення інформаційної культури особистості", на Міжнар. наук.-практ. конф. б-к ВНЗ III–IV рівнів акредитації *Традиції і новації в інформаційному забезпеченні науки та освіти*, Запоріжжя, 2012, с. 32–38.
- [3] Т. М. Опря, "Покажчики як форма розповсюдження бібліографічної інформації", *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотечознавство. Книгознавство*, Кам'янець-Подільський, 2013, вип. 3, с. 211–215.
- [4] В. В. Хівренко, "Бібліографічна продукція як засіб задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки", на Міжнар. наук.-практ. конф. *Бібліотечно-інформаційна інфраструктура медичної, фармацевтичної галузі України: традиційний та інноваційний шляхи розвитку*, Харків, 2011, с. 73–77.
- [5] А. В. Теплицкая, "Библиографические ресурсы РГБ: тенденции развития", *Библиография и книговедение*, № 1, с. 20–26, 2015.
- [6] Т. Добко, "Бібліографічний покажчик у системі довідково-бібліографічної діяльності: історія та сучасність", *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*, Київ, 2016, вип. 44, с. 499–513.
- [7] Л. Ф. Трачук, "Комп'ютеризація бібліографічної діяльності бібліотек в Україні (1991–2009): основні напрями розвитку бібліографування та бібліографічного обслуговування", автореф. дис. канд. іст. наук, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Київ, 2010.
- [8] Н. І. Тарасова, та О. В. Пекур, "Використання можливостей АБІС «ІРБІС» у підготовці бібліографічних покажчиків педагогічної тематики", *Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського*, Київ, 2008, вип. 1 : Науково-інформаційне забезпечення освітньої галузі України, с. 172–179.
- [9] Н. Стельмах, "Інформаційно-бібліографічне забезпечення наукових досліджень з питань дошкільної освіти", *Вісник Книжкової палати*, № 7, с. 18–21, 2009.
- [10] Н. Кунанець, "Мультимедійні технології опрацювання консолідованих інформаційних ресурсів (з досвіду укладання бібліографічного покажчика «Бібліотечна справа на західноукраїнських землях»)", *Бібліотечний вісник*, № 6, с. 7–12, 2011.
- [11] Л. О. Пономаренко, "Теоретичні та практичні засади створення системи науково-бібліографічних документів із психолого-педагогічних питань у Державній науково-педагогічній бібліотеці

України ім. В. О. Сухомлинського", *Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського*, Київ, 2008, вип. 1 : Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України, с. 160–172.

- [12] Л. О. Пономаренко, "Електронні бібліографічні ресурси Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в інформаційному просторі: стан та проблеми розвитку" *Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського*, Київ, 2014, вип. 4 : Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу, с. 76–84.
- [13] Л. О. Пономаренко, "Інформаційні потреби педагогічної науки та розвиток системи бібліографічних ресурсів освітянських бібліотек України", автореф. дис. канд. наук. із соц. комунікацій, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. О. Вернадського, Київ, 2015.

Матеріал надійшов до редакції 20.08.2017 р.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ПОСОБИЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПОТРЕБНОСТЕЙ РАБОТНИКОВ СФЕРЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Самчук Лариса Ивановна

заведующая отделом научной информационно-библиографической деятельности
Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского,
г. Киев, Украина
ORCID ID 0000-001-7214-1898
inform_bibl@i.ua

Аннотация. В статье охарактеризованы содержательное наполнение отраслевых библиографических пособий, представленных на портале Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В. А. Сухомлинского в рубриках «Актуальные проблемы образования и науки: обзор СМИ», «В помощь научно-педагогическим работникам», «Для учителей-предметников, классных руководителей и воспитателей», «К проведению первого урока в общеобразовательных учебных заведениях Украины». Проанализирована статистика просмотров библиографических рубрик дистантными пользователями за период с 2012 по 2016 г. Определены преимущества создания электронных библиографических пособий. Сделан вывод, что библиографические пособия являются важным источником в системе справочно-библиографического обслуживания педагогов. Определены перспективы дальнейших исследований в этом направлении.

Ключевые слова: библиографические списки; библиографические обзоры; информационные потребности; портал Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В. А. Сухомлинского; электронные библиографические пособия; актуальные проблемы образования и науки.

BIBLIOGRAPHICAL TOOLS AS A MEANS FOR SUPPORTING EDUCATORS' INFORMATION NEEDS

Larysa I. Samchuk

Head of Scientific Information Bibliographic Work Department
V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-001-7214-1898
inform_bibl@i.ua

Abstract. The article covers the content of the subject bibliographical tools available on the portal of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine and presented under the following headings: «Topical Problems of Education and Science: Media Review», «Assisting Scientific Teaching Staff», «Assisting Teachers, Class Teachers and Educators», «How to Conduct the First Lesson in Ukrainian Schools». The author of the article has analysed the bibliographic

headings attendance statistics for the period from 2012 to 2016. The benefits of electronic bibliographical tools are outlined. The author has concluded that bibliographical tools are important source in the system of providing reference and bibliographic service for educators. The prospects for further research in such kind of direction are indicated.

Key words: bibliographical lists; bibliographical reviews; information needs; portal of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine; electronic bibliographical tools; topical problems of education and science.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Iu. Ostapchuk "Features contemporary reference and bibliographic fund the university library", *Visnyk Ky`zhkovoyi palaty`*, № 6, p. 9–14, 2011 (in Ukrainian).
- [2] Ie. O. Valuieva "Bibliographic publication as a means to enhance personal information culture", na Mizhnar. nauk.-prakt. konf. b-k VNZ III–IV rivniv akredy`tacyi *Tradition and innovation in Information Support of Science and Education*, Zaporizhzhia, 2012, p. 32–38 (in Ukrainian).
- [3] T. M. Opria "Pointers as a form of distribution of bibliographic information", *Scientific works of Kamenets-Podolsky National University named after Ivan Ogienko. Series: Library Science. Book science*, Kam`ianets-Podilskyi, 2013, vyp. 3, p. 211–215 (in Ukrainian).
- [4] V. V. Khivrenko "Bibliographic products as a means to meet the information needs of library users", na Mizhnar. nauk.-prakt. konf. *Library and information infrastructure of medical and pharmaceutical industry of Ukraine: traditional and innovative ways of development*, Kharkiv, 2011, p. 73–77 (in Ukrainian).
- [5] A. V. Teplickaja "Bibliographic resources of the Russian State Library: Development Trends", *Bibliografiya i knigovedenie*, № 1, p. 20–26, 2015 (in Russian).
- [6] T. Dobko "Bibliographic index in the system of reference and bibliographic activity: history and modernity", *Proceedings Vernadsky National Library of Ukraine*, Ky`yiv, 2016, vyp. 44, p. 499–513 (in Ukrainian).
- [7] L. F. Trachuk "Computerization of bibliographic activity of libraries in Ukraine (1991–2009): basic directions of development of preparations of bibliographic information and bibliographic service", avtoref. dys. kand. ist. nauk, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho, Kyiv, 2010 (in Ukrainian).
- [8] Tarasova N. I., and O. V. Pekur "Harnessing the power of ALIS "IRBIS" in preparing bibliographies educational topics", *Proceedings of the V. Suchomlynsky state scientific and pedagogical library of Ukraine*, Kyiv, 2008, vyp. 1 : Scientific and informational providing of the educational department of Ukraine, p. 172–179 (in Ukrainian).
- [9] N. Stelmakh "Information and bibliographic scientific research on preschool education", *Visnyk Ky`zhkovoyi palaty`*, № 7, p. 18–21, 2009 (in Ukrainian).
- [10] N. Kunanets "Multimedia technologies elaboration of consolidated information resources (from experience bibliographic index stacking "Libraries at Western")", *Bibliotekny`j visnyk*, № 6, p. 7–12, 2011 (in Ukrainian).
- [11] L. O. Ponomarenko "Theoretical and practical principles of creating a system of scientific and bibliographic documents with psychological and educational issues in the V.O. Sykhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine", *Proceedings of the V. Suchomlynsky state scientific and pedagogical library of Ukraine*, Kyiv, 2008, vyp. 1 : Scientific and informational providing of the educational department of Ukraine, p. 160–172 (in Ukrainian).
- [12] L. O. Ponomarenko "Electronic bibliographic resources V.O. Sykhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine in the information space: state and development problems", *Proceedings of the V. Suchomlynsky state scientific and pedagogical library of Ukraine*, Kyiv, 2014, vyp. 4 : Integrated industry information resource: status, problems, prospects for creating and providing access, p. 76–84 (in Ukrainian).
- [13] L. O. Ponomarenko "Information needs pedagogy and development of educational resources library bibliographic Ukraine", avtoref. dys. kand. nauk. iz sots. komunikatsii, NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. O. Vernadskoho, Kyiv, 2015 (in Ukrainian).

